

Symulacja rozprawy, w trakcie której przeprowadzona jest mediacja

(uczniowie i uczennice klas VI - VIII szkół podstawowych oraz wszystkich klas ponadpodstawowych)

Scenariusz warto przekazać nauczycielowi przed planowanym terminem przeprowadzenia symulacji, by przydzielić rolę i umożliwić uczniom przygotowanie się do rozprawy i mediacji.

Można zwrócić się do nauczyciela, by w ramach przygotowań przekazał uczniom podstawowe informacje dotyczące mediacji. Poniżej propozycja takich informacji.

Przed rozpoczęciem symulacji rozprawy warto uprzedzić uczniów, że w jej trakcie zostanie przeprowadzona mediacja, można zaprezentować w kilku słowach na czym polega mediacja, jakie są jej zasady, krótko jakie korzyści wynikają z zakończenia sprawy w drodze ugody. Wystąpienie to może być zastąpione rozmową, w której poprzez zadane pytania przez prowadzącego sędziego, uzupełnione lub sprostowane zostaną odpowiedzi uczestników spotkania.

Propozycja zagadnień do przedstawienia na wstępie

Jaki jest cel mediacji?

Celem mediacji jest wypracowanie rozwiązania satysfakcjonującego strony konfliktu. Nie rozstrzygamy o tym, kto ma rację, ale dążymy do zakończenia sporu. Stronom nie narzuca się sposobu rozwiązania sporu, to one same je wypracowują.

Mediacja w sprawach cywilnych to droga doprowadzenia do ugodowego, satysfakcjonującego strony rozwiązania sporu na drodze dobrowolnych negocjacji prowadzonych przy udziale trzeciej osoby, neutralnego i bezstronnego mediatora, który wspiera przebieg negocjacji, łagodzi powstające napięcia i pomaga w dojściu do porozumienia.

Mediacja w sprawach karnych ma na celu naprawienie wyrządzonych przestępstwem szkód materialnych i moralnych, pozwala pokrzywdzonemu

na wyrażenie jego emocji, oczekiwań, i potrzeb. Sprawcy pozwala przejąć odpowiedzialność za skutki przestępstwa oraz podjąć związane z nią działania. Sprzyja trwałemu zakończeniu konfliktu lub jego załagodzeniu.

Jakie są zasady mediacji?

1. **Dobrowolność** - to strony decydują, czy chcą wziąć udział w mediacji. Zgoda może być cofnięta na każdym etapie trwania mediacji przez każdą ze stron. Wobec uczestników postępowania mediacyjnego nie może być stosowana jakakolwiek forma presji czy nacisku odnośnie udziału w mediacji.
2. **Bezstronność** - strony mediacji mają równe prawa i powinny być traktowane jednakowo.
3. **Poufność** - przebieg postępowania mediacyjnego objęty jest tajemnicą.
4. **Neutralność** - mediator nie może narzucać stronom własnych propozycji rozwiązań sporu, porozumienie jest wypracowywane przez same strony. Jedynie na zgodny wniosek stron mediator może wskazać sposoby rozwiązania sporu, które nie są dla stron wiążące. Mediatorowi nie wolno czerpać żadnych korzyści z tego, co jest przedmiotem negocjacji pomiędzy uczestnikami ani też z faktu, sposobu, lub formy zawarcia ugody.
5. **Akceptowalność** - strony muszą zaakceptować osobę mediatora i jego pomoc w dochodzeniu do porozumienia. Mogą również na początku mediacji uzgodnić z mediatorem reguły mediacji, których następnie w toku mediacji powinny przestrzegać.

Po wstępie rozpocznie się rozprawa, przed którą lub w trakcie której sędzia prowadzący może zwrócić uwagę uczniom na to, że poza świadkami, na rozprawie przeprowadza się inne dowody (np. z dokumentów takich jak paragony, kalkulacje naprawy, dowód z opinii biegłego) i przy tej okazji wyjaśnić zasadę kontradiktoryjności.

W trakcie rozprawy, po przesłuchaniu stron i świadków, można skierować strony do mediacji. Można mediację przeprowadzić wcześniej, jednak przeprowadzenie postępowania dowodowego pozwoli uczniom na zapoznanie się z zasadami zachowania przed sądem, z pouczeniami udzielanymi przez sąd, a także w naturalny sposób wykaże zalety mediacji, której wybór uwalnia strony od konieczności toczenia sporu i wykazywania racji przed sądem.

Scenariusz

W symulacji rozprawy i mediacji aktywny udział będą brali:

1. Powód – Gawęł
2. Pozwany – Paweł
3. Świadek Anna (na wniosek powoda)
4. Świadek Katarzyna (na wniosek pozwanego)
5. Adwokat Julia – pełnomocniczka powoda
6. Radca prawny Jan – pełnomocnik pozwanego
7. Mediator/Mediatorka (najlepiej jeśli do tej roli zostaną wyznaczone dwie osoby, mediatorzy często mediują w parach)
8. Protokolant (Protokolantka)
9. Dwóch sędziów przybocznych, których rolą będzie zadawanie pytań, a w braku ugody, wydanie wyroku łącznie z sędzią przewodniczącym - *(rola sędziego przewodniczącego także może być powierzona uczniowi. Dla sprawnego przebiegu rozprawy z udziałem ucznia jako sędziego przewodniczącego, warto dodatkowo przygotować informację z planem takiej rozprawy, a w trakcie rozprawy, w razie potrzeby, wspierać go radą lub podpowiedzią).*

Stan faktyczny

Gawęł pozwał Pawła o 2000 zł odszkodowania, bo ten zalał mu mieszkanie.

Paweł mieszka na pierwszym piętrze. Przygotowywał obiad, mył warzywa. W tym czasie jego sąsiad z parteru – Gawł – włączył bardzo głośno muzykę, do której przygrywał na basowej gitarze, podłączonej do wzmacniacza (pieca). Gawł od roku, kilka razy w tygodniu, urządzał podobne koncerty. Paweł wielokrotnie zwracał się do Gawła, by ten słuchał muzyki ciszej. Sugerował, by korzystał z słuchawek i rozważył wyciszenie ścian mieszkania. Bezskutecznie.

Paweł wściekły wybiegł z mieszkania, by uciszyć sąsiada. Nie zakręcił kranu, nie wziął klucza, a wybiegając zatrzasnął drzwi.

Gawł nie otworzył Pawłowi, podgłośnił za to muzykę.

Paweł zorientował się, że zatrzasnął drzwi do mieszkania. Nawoływał Gawła, by ten pomógł mu wyważyć drzwi, rozwiercić zamek, zrobić cokolwiek, by dostać się do mieszkania. Krzyczał, że w jego mieszkaniu leje się woda i może zalać również mieszkanie Gawła. Gawł jednak nie otworzył i nie pomógł sąsiadowi. Po godzinie przyjechał ślusarz, jednak z sufitu Gawła kapłała już woda.

Do remontu był sufit i ściany pokoju Gawła, zalany został jego telefon komórkowy oraz książki.

W trakcie postępowania sąd skierował strony do mediacji.

Powód – Gawł

Jako powód domagasz się zapłaty odszkodowania od Pawła, ponieważ Paweł zalał Ci mieszkanie.

Domagasz się 2000 zł za:

- kilkuletni telefon komórkowy, którego wartość oceniasz na 500 zł,
- remont pokoju, który wyceniasz na 1500 zł.

Podczas rozprawy wskazujesz, że zamoczeniu, poza telefonem i ścianami, uległo wiele wartościowych dla Ciebie książek. Kiedy wyschły, okazało się, że kartki są wygniecione, a liczne dedykacje od autorów, rozmazane.

W procesie reprezentuje Cię adwokatka - Julia, wspólnie przygotujcie stanowisko w sprawie. Zostaniesz przesłuchany i podczas przesłuchania postaraj się przedstawić swoją sytuację – zniszczone i uszkodzone rzeczy. Na pewno zostaną zadane pytania dotyczące Twojego wcześniejszego zachowania oraz tego, dlaczego nie odpowiedziałeś na prośby sąsiada o pomoc w otwarciu zatrzaśniętych drzwi – zastanów się jak możesz to wytłumaczyć.

Podczas mediacji pamiętaj o pretensjach sąsiada, o to, że głośno i długo słuchasz muzyki i grasz na instrumentach. Spróbuj postawić się w sytuacji Pawła. Wiesz, że jest pisarzem i potrzebuje ciszy. Poszukajcie porozumienia, które uwzględni racje, ale i emocje, jednej i drugiej strony i uregulujcie Wasze relacje, również na przyszłość. Spróbujcie nie tylko rozstrzygnąć spór o odszkodowanie, ale zakończyć sąsiedzki konflikt.

Pozwany - Paweł

Zostałeś pozwany przez Gawła. Oznacza to, że Gaweł domaga się abyś zapłacił mu 2000 zł ponieważ zalałeś mu mieszkanie. Zniszczeniu uległ telefon i pokój. Przyznajesz, że zalanie miało miejsce, jednak wskazujesz na wielokrotne, bezskuteczne prośby kierowane do Gawła o cichsze słuchanie muzyki. Jesteś pisarzem, pracujesz w domu. Potrzebujesz skupienia. Masz zbiór ulubionych książek, który jest dla Ciebie bardzo cenny.

Podczas rozprawy wnosisz o oddalenie powództwa w całości, ponieważ zostałeś sprowokowany do opuszczenia mieszkania w gniewie. Później zwracałeś się do sąsiada o pomoc przy otwarciu drzwi. Kwestionujesz wartość telefonu i koszt remontu, w tym to, że zalane książki były cenne. Podczas przesłuchania będziesz starał się przedstawić swoją wersję wydarzeń. Ogólnie czujesz się pokrzywdzony, bo Gaweł swoim zachowaniem uprzykrzał Ci życie, a na Twoje uwagi nie reagował.

W procesie masz pełnomocnika radcę prawnego – Jana, wspólnie przygotujcie linię obrony.

Podczas mediacji pamiętaj o tym, że to Ty doprowadziłeś do zalania. Rozumiesz, że Gaweł jest muzykiem i musi ćwiczyć, również w domu oraz to, że może mu być przykro z powodu zniszczenia książek. Przecież także cenisz

swój księgozbiór. Spróbuj więc postawić się w sytuacji Gawła. Poszukajcie porozumienia, które uwzględni racje, ale i emocje, jednej i drugiej strony i ureguluje Wasze relacje, również na przyszłość. Spróbujcie nie tylko rozstrzygnąć spór o odszkodowanie, ale zakończyć sąsiedzki konflikt.

Świadek - Anna

Zostałaś powołana na świadka na wniosek powoda – Gawła. Sąd będzie Cię pytał o wiek, czym się zajmujesz, gdzie mieszkasz (miejsowość) i czy jesteś spokrewniona lub spowinowana z powodem lub pozwanym. Przygotuj wcześniej odpowiedzi na te pytania. Mieszkasz w tej samej kamienicy co Paweł i Gaweł. Wiesz o tym, że Paweł zalał mieszkanie Gawła – byłaś tam zaraz po zalaniu i widziałaś, że zalane były ściany i sufit. Nie widziałaś zniszczonego telefonu, poza tym pamiętasz, że Gaweł mówił Ci, że musi wymienić telefon bo jest stary i już nie działa. Wiesz również, że Gaweł uprzykrza życie wszystkim w kamienicy.

Świadek - Katarzyna

Zostałaś powołana na świadka na wniosek pozwanego – Pawła. Sąd będzie Cię pytał o wiek, czym się zajmujesz, gdzie mieszkasz (miejsowość) i czy jesteś spokrewniona lub spowinowana z powodem lub pozwanym. Przygotuj wcześniej odpowiedzi na te pytania.

Mieszkasz w tej samej kamienicy co Paweł i Gaweł. Wiesz o tym, że Paweł zalał mieszkanie Gawła – byłaś tam zaraz po zalaniu i widziałaś, że coś było zniszczone, ale nie wiesz dokładnie co.

Wiesz również, że Gaweł uprzykrza życie wszystkim w kamienicy przez słuchanie głośnej muzyki. Wszyscy w kamienicy mieli go dosyć. Jego zachowanie przeszkadzało mieszkańcom – nie tylko Pawłowi. Widziałaś jak Paweł prosił Gawła, żeby się uspokoił, jednak Gaweł powiedział mu, że może robić co chce.

Adwokatka - Julia

Jesteś pełnomocniczką powoda. Twoim zadaniem jest reprezentowanie go w sądzie, co oznacza, że na początku rozprawy mówisz czego powód się domaga i dlaczego.

Podczas przesłuchania świadków i stron zadajesz pytania dotyczące tego co się stało, co zostało zniszczone, ile kosztowało.

Po przesłuchaniu podsumowujesz stanowisko powoda w krótkim wystąpieniu, które ma przekonać sąd żeby uwzględnił żądanie powoda.

Radca prawny - Jan

W procesie reprezentujesz pozwanego, co oznacza, że na początku rozprawy zwracasz się do sądu, by nie uwzględnił żądania powoda i dlaczego.

Podczas przesłuchania świadków zadajesz pytania dotyczące tego, co się stało i dlaczego do tego doszło. Zadajesz pytania o to, co takiego dokładnie robił Gawł oraz, o to, czy Paweł prosił Gawła o spokój i jaka była reakcja na tę prośbę. Podkreślasz, że Paweł zwracał się o pomoc do sąsiada przy otwarciu drzwi oraz, że nie zalał mu mieszkania celowo. Nie zgadzacie się z wysokością żądanego odszkodowania, kwestionujecie wartość telefonu i remontu.

Po przesłuchaniu podsumowujesz stanowisko pozwanego w krótkim wystąpieniu, które ma przekonać sąd żeby nie uwzględnił żądania powoda, ewentualnie zasądził odszkodowanie w niższej wysokości.

Mediator/Mediatorka

Starasz się doprowadzić do ugody między Pawłem i Gawłem. W tym celu tłumaczysz na czym polega mediacja.

1. jest dobrowolna – obie strony muszą się na nią zgodzić,
2. jest poufna – to co zostanie powiedziane nie może później zostać wykorzystane np. w sądzie,
3. jest bezstronna – mediator nie działa na korzyść żadnej strony,
4. ma charakter nieformalny – nie ma sztywno określonych reguł, które mówią co można, a czego nie można,

5. strony same wypracowują porozumienie, ale to porozumienie jest ważne i skuteczne i po tym jak zostanie zaakceptowane przez sąd, może być przymusowo egzekwowane,
6. prowadzona jest w atmosferze bezpieczeństwa.

Twoją rolą jest zbudowanie atmosfery szacunku i poczucia bezpieczeństwa.

W praktyce w pierwszym etapie pozwalasz każdej stronie powiedzieć o co jej zdaniem chodzi w sporze, jakie widzi problemy do rozwiązania.

Następnie starasz się podsumować te stanowiska – co jest osią sporu, dlaczego powstał konflikt i czego oczekuje jedna strona oraz druga.

Następnie pytasz strony czego oczekują od siebie. Jakie widzą rozwiązania sporu.

Jeśli nastąpi porozumienie – informujesz, że powinno zostać spisane.

Pamiętaj, że Twoją rolą jest pomoc stronom w tym, aby to one rozwiązały konflikt i doszły do porozumienia.

Po przeprowadzeniu mediacji, warto uaktywnić pozostałych uczniów uczestniczących w symulacji dotychczas jedynie w charakterze publiczności. W tym celu można całą klasę podzielić na trzy – czteroosobowe grupy mediacyjne w składzie: Mediator (Mediatorzy), Paweł i Gaweł i zaproponować w ramach tych grup przeprowadzenie mediacji.

Następnie każda grupa przedstawi swoje wyniki mediacji. W razie różnorodności propozycji, można zwrócić uwagę na różnicę w treści wypracowanych ugód i ich przyczyny.

Warto przygotować mały upominek i uprzedzić, że Paweł i Gaweł (główni aktorzy) wybiorą ugode, która ich zdaniem będzie warta realizacji, a zwycięska grupa zostanie nagrodzona.

Warto zwrócić uwagę uczniom, że o treści ugody nie mogą decydować osobiste sympatie/antypatie do uczniów, którzy odgrywali rolę Pawła i Gawła.

Również Pawłowi i Gawłowi warto zasugerować, że wybór zwycięskiej ugody nie może być uzależniony od osobistych relacji z osobami, które weszły w skład grupy mediacyjnej. Przy wypracowywaniu porozumienia i przy wyborze

zwycięskiej ugody decydować powinny jedynie względy obiektywne i bezstronność.

Nawet jeśli Paweł i Gaweł doszli do porozumienia, czy wybrali ugode kolegów, sąd może wydać wyrok. Wydanie wyroku mimo zawarcia ugody, pozwoli na porównanie treści formalnego rozstrzygnięcia wydanego przez sąd, z ugodami wypracowanymi przez uczniów.

Po zakończeniu rozprawy warto umożliwić swobodne wypowiedzenie się "publiczności" i "aktorom" co do przebiegu rozprawy i mediacji, prosząc, by nie oceniano wystąpień, ale podzielono się wrażeniami. Zapytać, dlaczego zdaniem publiczności osiągnięto porozumienie/nie osiągnięto porozumienia. Można zwrócić się o wskazanie zalet mediacji jako alternatywnej metody rozwiązywania sporu.

Jako zakończenie, prowadzący sędzia w podsumowaniu powtórzyć może zalety mediacji wymienione przez uczestników spotkania oraz uzupełnić to zestawienie, o te istotne, na które uczniowie nie zwrócili uwagi.

Zbiór podstawowych zalet mediacji

- mediacja zapewnia stronom możliwość decydowania o jej ostatecznym wyniku (tzn. mogą zakończyć spór ugodą, objąć ugodą część spornych kwestii, zakończyć w każdej chwili mediację bez zawarcia ugody),
- mediacja, inaczej niż postępowanie sądowe, pozwala często na usunięcie na trwałe konfliktu, sporu,
- mediacja daje szanse wypracowania rozwiązania sporu, konfliktu w sposób akceptowany przez obie strony, dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb i oczekiwań,
- mediacja zapewnia równorzędną pozycję dla wszystkich stron konfliktu lub sporu,

- mediacja przyczynia się do skrócenia okresu trwania postępowania sądowego,
- mediacja przyczynia się do zmniejszenia kosztów związanych z postępowaniem sądowym,
- mediacja pozwala na uniknięcie przymusowej egzekucji obowiązku, bowiem wzmacnia poczucie odpowiedzialności za obowiązek określony we wspólnie wypracowanym porozumieniu,
- mediacja, w aspekcie społecznym, wpływa na kształtowanie właściwych relacji międzyludzkich,
- mediacja, w aspekcie psychologicznym, pozwala spojrzeć na spór także z perspektywy drugiej strony i na przemyślenie jego istoty z punktu widzenia przeciwnika,
- mediacja, daje możliwość opowiedzenia o swoich krzywdach, doznany poczuciu niesprawiedliwości, zaspokaja potrzebę wysłuchania.